Lausunto eduskunnan suurelle valiokunnalle valtioneuvoston EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen 2028-2034 kytkeytyvistä politiikka-asiakirjoista (E 73/2025 vp; U 48/2025 vp; U 51-56/2025 vp)

Euroopan komissio esitteli Euroopan Unionille ehdottamaansa vuosien 2028-2034 monivuotista rahoituskehystä 16.7.2025 päivätyssä tiedonannossa (COM(2025) 570 final) ja kehyksen vahvistamista koskevassa asetusehdotuksessa (COM (2025) 571 final). Komissio on esittänyt myös useita muita rahoituskehykseen liittyviä asetusehdotuksia, kuten mm. huomattavaa osaa kaikista määrärahoista hallinnoivaa uutta rahastoa koskevan asetusehdotuksen COM(2025) 565 final.

Suomen hallitus on muotoillut kantojaan rahoituskehysehdotukseen E-kirjeen E 73/2025 vp perusmuistiossa EU/852/2025-VNK-8 (seuraavassa: perusmuistio) ja U-kirjeessä U 48/2025 vp. Hallitus on myöhemmin tarkastellut komission muita rahoituskehystä koskevia ehdotuksia myös U-kirjeissä U51/2025 – U56/2025.

1. Valtioneuvoston rahoitustasoa koskeva tavoite jää epätarkaksi

Euroopan komission uuden rahoituskehyksen jäsennys on aiempaa selkeämpi. Siinä menot jakaantuvat kolmeen pääluokkaan. Niistä suurimman muodostaa *Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen koheesio, maatalouden, maaseudun ja kalastuksen vauraus ja turvallisuus*. Sen määrärahat ovat komission ehdotuksessa vuoden 2025 hinnoin ilmaistuna 946 miljardia euroa, ja se käsittää yli puolet koko kehyksestä. Suurin osa tämän pääluokan määrärahoista (vuoden 2025 hinnoin 771 miljardia euroa) jaettaisiin jäsenmaiden laatimien kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien (*National and Regional Partnership Plan*, seuraavassa: NRP-suunnitelma) pohjalta. Kaksi muuta pääluokkaa ovat *Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus* (vuoden 2025 hinnoin 522 miljardia euroa) ja *Globaali Eurooppa -väline* (vuoden 2025 hinnoin 190 miljardia euroa).

Lisäksi rahoituskehystä koskevassa tiedonannossa mainitaan kehykseen kuulumaton Euroopan rauhanrahasto sekä joukko em. enimmäismäärät ylittäviä välineitä. Suhteellisesti ottaen pienten erien – joustovälineen ja Ukrainalle myönnettävän tuen – näihin kuuluu kahdenlaisia EU-maille myönnettäviä lainoja, *Catalyst Europe* -väline (käypähintaisena enimmillään 150 miljardia) ja kriisimekanismi (enimmillään 0,25 prosenttia EU:n bruttokansantulosta eli noin 350 miljardia). *Catalyst Europe* -väline ja kriisimekanismi eivät sisälly rahoituskehykseen, koska komissio lainaisi niiden tarvitsemat varat unionin puolesta pääomamarkkinoilta ja välittäisi ne edelleen yksittäisille jäsenmaille. *Catalyst Europe* -väline myöntäisi lainoja rahoituskehyksen Euroopan Unionin prioriteetteja vastaaviin investointeihin. Kriisimekanismi olisi poikkeuksellinen kriisinhallintaväline, joka voitaisiin ottaa käyttöön tilanteissa, joissa unioni tai jäsenvaltiot kohtaisivat vakavia kriisejä, vaikeuksia tai uhkia.

Perusmuistiossa todetaan, että Suomi vastustaa em. yhteisvelkaan perustuvia lainarahoitteisia investointivälineitä. Tällainen kannanotto vastaa Suomen aiemmin esittämiä kantoja. Koska Suomi on nopeasti velkaantuva EU:n itäinen ulkorajavaltio, ei kuitenkaan enää ole ilmeistä, että Euroopan heikentyneessä turvallisuustilanteessa hallituksen kannanotto olisi edelleen Suomen etujen mukainen.

Työn ja talouden tutkimus LABORE
Arkadiankatu 7 (Economicum)
00100 Helsinki
Puh. 040 940 1940
etunimi.sukunimi@labore.fi

Perusmuistio esittää Suomen kantana, että Euroopan komission ehdottaman rahoituskehyksen kokonaistaso on liian korkea. Toisaalta perusmuistiossa todetaan myös, että ”Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin” ja että maatalouden osalta ”nk. korvamerkitty rahoitus vaikuttaa riittämättömältä.” Suomi tukee myös pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoituksen turvaamista sekä maaulkorajojen pituuden käyttöä varojenjakokriteerinä, joka myös olisi omiaan lisäämään Suomen saantoa.

Perusmuistion sisältämissä Suomen kannoissa ilmaistaan myös tukea useille komission ehdottamille EU:n menoja lisääville toimille. Suomi tukee mm. puolustusta tukevan rahoituksen määrän huomattavaa kasvattamista, kilpailukykyrahoituksen merkittävää kasvattamista sekä rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään ja osaajien liikkuvuuteen. Perusmuistiossa kannatetaan myös uutta Globaali Eurooppa -välinettä.

Perusmuistiossa vastustetaan esimerkiksi komission ehdotusta EU:n toimielimien pysyvien virkojen huomattavasta lisäämisestä, mutta kokonaisuudessaan Suomen kannanotoissa rahoituskehykseen esitetyt leikkaukset näyttävät melko pieniltä. Perusmuistio ei sisällä kvantitatiivisia arvioita siitä, miten paljon pienempää rahoituskehykseen kokonaistasoa siinä esitetyt politiikkanäkemykset vastaisivat, mutta näyttää selvältä, että niiden mukainen politiikka johtaisi vain melko vähäiseen rahoituskehykseen kokonaistason alenemiseen.

2. NRP-suunnitelmien arviointikriteereihin on syytä kiinnittää huomiota

Komission ehdotuksessa suurin osa rahoituskehyksen ensimmäisen pääluokan sisältämistä menoeristä yhdistetään uudesta Euroopan taloudellisen, alueellisen ja sosiaalisen koheesion, maatalouden, maaseudun ja kalastuksen vaurauden ja turvallisuuden rahastosta maksettaviksi. Sen määrärahat jaettaisiin jäsenmaiden laatimien NRP-suunnitelmien pohjalta. Suunnitelmille asetettuja vaatimuksia kuvataan asetusehdotuksessa COM(2025) 565 final (artikla 22). Sen mukaan suunnitelman tulee mm. vastata huomattavaan osaan niistä haasteista, joita komissio on identifioinut maakohtaisissa suosituksissaan. Komissio arvioi suunnitelmat, ja arvionsa pohjalta se voi joko suosittaa EU:n neuvostolle suunnitelman hyväksymistä tai olla tekemättä niin. Jälkimmäisessä tapauksessa se voi vaatia lisätietoja tai muutoksia suunnitelmaan (artikla 23).

Valtioneuvosto on kommentoinut asetusehdotusta U-kirjeessä U53/2025. Siinä kiinnitetään huomiota maakohtaisten suositusten rooliin NRP-suunnitelmien uudistuksia ja muita toimenpiteitä määriteltäessä ja esitetään olevan ”tärkeää varmistaa, ettei suositusten luonne muuttuisi tosiasiallisesti sitovaksi”. Maakohtaisten suositusten merkitys on kasvanut toissijaisuusperiaatteeseen sopimattomalla tavalla Euroopan Unionin talouden ohjausjärjestelmään keväällä 2024 tehtyjen uudistusten vuoksi, ja on myönteistä, että valtioneuvosto kiinnittää huomiota komission mahdollisuuksiin käyttää suositustensa välityksellä toissijaisuusperiaatteeseen huonosti sopivaa valtaa NRP-suunnitelmien kontekstissa.

Helsingissä 25. marraskuuta 2025

Ilkka Kiema
tutkimusohjaaja
Työn ja talouden tutkimus LABORE